

Lunds kommuns handlingsplan för arbetet mot våldsbejakande extremism (Förslag 2016-01-04)

Bakgrund

Under våren 2015 lämnade minst en individ Lund för att ansluta sig till IS i Syrien. Detta aktualiserade behovet av att utforma en handlingsplan gällande dels hur vi kan förebygga liknande händelser i framtiden, dels hur vi hanterar uppkommen oro kring att någon ska lämna i liknande ärende eller hur vi tar hand om de som återvänder.

Handlingsplanen är utarbetad av styrgruppen för sociala insatsgrupper vilken enligt kommunstyrelsens beslut 2015-10-07, också utgör styrgrupp för arbetet mot våldsbejakande extremism. Förutom representanter från utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen och kommunkontoret har polismyndigheten, samordnare för trossamfunden i Lunds kommun och representant från den nationella samordnaren inom området också medverkat.

De olika trossamfunden uppgår till ca 10 i kommunen med ett flertal underavdelningar och trosinriktningar. Samordnarens huvuduppgift är att t ex vid akut behov av präst, Imam, Rabbin eller annan trosföreträdare förmedla denna kontakt. Denna resurs nyttjas bl a i kommunens krisberedskap. Vidare kan samordnaren inhämta synpunkter från samfunden kring olika företeelser som t ex denna handlingsplan.

Omvärldsbevakning och kunskap har tillförts gruppen i de olika delar som handlingsplanen omfattar. Exempel på aktiviteter i skapandet av handlingsplanen har varit studiebesök för att titta på modeller som fungerar samt besök av regeringskanslites representanter för att få den nationella bilden.

Definition av målgrupper

Med våldsbejakande extremism avses personer och/eller grupper som brukar våld i syfte att främja sina politiska och/eller religiösa ståndpunkter. Aktuella grupperingar är;

Den högerextremistiska vit makt-miljön.

Den vänsterextremistiska autonoma miljön.

Den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön.

Handlingsplanen ska inkludera all form av våldsbejakande extremism, men har fokus på främst barn och unga.

Kartläggning av våldsbejakande extremism i Lunds kommun

Kartläggning av aktiviteter kopplade till våldsbejakande extremism med religiösa förtecken är svår att genomföra. I nuläget har minst en individ lämnat Lund för att ansluta sig till IS (terrororganisationen Islamiska Staten), för att delta i strider i Syrien. Några ytterligare fall inom denna kategori är i nuläget inte kända. Uppgifter om de ca 285 fall som lämnat Sverige finns hos säkerhetspolisen, SÄPO och lämnas inte ut. Den nationella samordnaren arbetar för att uppgifterna skall kunna gå att använda i forskningssyfte för att ge bättre underlag bl a till de lokala handlingsplanerna.

Det har inkommit ett antal orosanmälningar under 2015 från såväl anhöriga, som från personal inom skola, kultur och fritidsverksamheten och socialtjänsten. Det har handlat om oro för att någon skall lämna Sverige och ansluta sig till IS, oro kring förändrat beteende på sociala medier, oro om en plats som eventuellt tjänar som rekryteringsbas och oro för upphittade propagandaskrifter. Anmälningar har också inkommit avseende behov av stöd till anhöriga.

En del attentat med politiska förtecken, såsom anlagda bilbränder, stinkbombsattacker och hot har förekommit som grupperingar inom den autonoma miljön på den politiska vänsterkanten har tagit på sig ansvaret för.

Vissa hot har också förekommit från enskilda eller grupperingar från den politiska högerkanten.

Aktiviteter med politiska förtecken tendera att öka kring valår eller i samband med politiska beslut som kan uppfattas som kontroversiella.

Förutom de kommunala organisationerna såsom skola, kultur- och fritidsverksamhet och socialtjänst bör föreningar i civilsamhället göras uppmärksamma på och ges information om problemområdet. Informationen måste spridas brett till föreningslivet som t ex till idrottsföreningar, politiska ungdomsförbund, olika religiösa organisationer etc.

Drivande mekanismer

De mekanismer som kan driva yngre personer att sympatisera med eller ansluta sig till extrema organisationer, tycks vara de samma som får ungdomar att t ex välja en kriminell livsstil eller andra destruktiva miljöer och aktiviteter.

Forskningsresultat visar att känslor av utanförskap och hopplöshet, problemtyngda hemförhållande och en misstro mot samhället i övrigt, kan göra individer mottagliga för att närma sig sammanslutningar och företeelser som ger dem en plats i ett sammanhang, en känsla av att betyda något och en plötslig tillgång till nya vänner, som tycker lika.

Den nationella samordnaren har påpekat behovet av ytterligare forskning inom området. Bl a saknas evidensbaserad kunskap om våldsbejakande extremism. SÄPO har ett omfattande material efter utredningar av hemvändare från bl a Syrien, där de stridit eller på annat sätt verkat för olika terrorgrupper. Detta material kommer att utgöra en god bas för kommande forskning som förhoppningsvis kommer att ge värdefull kunskap om de mekanismer som är drivande för anslutning till våldsbejakande grupperingar i Sverige.

Den professionella erfarenhet som man än så länge har skaffat sig inom bl a socialtjänst och polis runt om i Sverige kopplat till våldsbejakande extremism är att oavsett vilka syften som de olika företeelserna har (religiösa, kriminella eller politiska) av underordnad betydelse till en början. T ex är det sällsynt med att det är en övertygad religiös livssyn som driver unga att dra sig mot t ex terrororganisationer med religiösa mål inledningsvis. Det religiösa eller kriminella bejakandet kommer efter hand, beroende på vilka val individen gjort innan. Däremot ser man att våldet är en central gemensam nämnare oavsett vilken inriktning av våldsbejakande extremism man väljer att sympatisera med.

Förebyggande åtgärder

För att motverka att människor skall välja att ansluta sig till våldsbejakande extrema grupper eller att göra andra destruktiva livsval, måste förebyggande åtgärder bedrivas på flera nivåer och delas in i långsiktiga, generella förebyggande åtgärder och mer direkt förebyggande åtgärder som är kopplade till lokala förhållanden och miljön nära de som kan befaras stödja våldsbejakande extremism och i värsta fall delta i våldsutövandet på något sätt.

Långsiktiga förebyggande åtgärder

De långsiktiga insatserna är t ex att tillse att förutsättningar finns för att lyckas med sin skolgång, att ha framtidstro och en tro på det samhället och känna trygghet, för att inte välja en livsstil som står utanför våra demokratiska värderingar. Detta är ett omfattande arbete som i sin mest övergripande form bedrivs på global nivå och nationell nivå. Dessa förebyggande insatser behandlas inte vidare i denna handlingsplan.

Direkt förebyggande lokala åtgärder

De insatser som vi kan bedriva på lokal nivå är informationsåtgärder som underlättar tidig upptäckt av signaler som kan tyda på att individer eller grupper av individer riskerar att välja en extrem våldsbejakande livsstil. Det måste också tydligt framgå var man vänder sig för att få stöd och information då man känner oro avseende detta område. Information måste delges de som arbetar med och på annat sätt kommer i kontakt med ungdomar som kan finnas i riskzonen. Som exempel kan nämnas lärare,

fritidspersonal, socialarbetare och t ex idrottsledare inom föreningslivet. Information skall även finnas att tillgå för föräldrar, vårdnadshavare samt andra anhöriga.

Bl a skall en informationsfolder tas fram, information om ämnet och kontaktvägar vid oro eller frågor läggs ut på kommunens hemsida. Föreläsningar skall anordnas i början på 2016 så att de som kan komma i kontakt med ämnet blir väl informerade. Den nationella samordnaren kommer att delta vid en del föreläsningstillfällen.

För att hålla samman arbetet och säkerställa korrekt hantering skall samtliga ärende gå via särskilt utsedd samordnare vid lokalpolisen, och/eller likaså särskilt utsedd samordnare vid Lunds kommun.

Rapport avseende det förebyggande arbetet lämnas kontinuerligt till kommunstyrelsen via Lunds brottsförebyggande råd, där rapportpunkten finns stående på dagordningen. Vidare skall skriftlig sammanställning av läget och om genomförda insatser inom området lämnas till kommunstyrelsen en gång årligen.

Åtgärdsmatris

Åtgärd	Ansvarig förvaltning	Samarbetspartners	Färdigställt	Uppföljning
Framställning av informationsmateriel (Folder samt information på kommunens hemsida) Fortsatt kunskapsfördjupning för de som arbetar med dessa frågor operativt och är utsedda att ha en djupare kunskap.	Kommunkontoret	Socialförvaltning, Kultur- & fritidsförvaltning, Utbildnings- och Skolförvaltningarna, Polismyndigheten, trossamfunden, regeringskansliet.	2016-04-30	Regelbunden redovisning i Brottsförebyggande rådet. Skriftlig rapport till kommunstyrelsen årligen.

Individeriktade åtgärder

Stödjande åtgärder kan ges till den aktuella individen, men också till föräldrar och andra anhöriga och närstående.

Åtgärder för att stärka anhöriga kan innefatta stödjande samtal, hjälp med att skapa kontakter med t ex skola, fritidsverksamhet och andra myndigheter och samhällsfunktioner, samt andra familjestödande åtgärder. Åtgärderna anpassas efter de behov som framkommer i det specifika fallet.

Individinriktade åtgärder avseende den som riskerar välja en destruktiv livsstil skall hanteras inom ramen för arbetsmetoden *Sociala insatsgrupper* som är en etablerad arbetsmetod för att motverka samt underlätta avhopp från kriminalitet i samverkan mellan Lunds kommun och Lokalpolisområde Lund.

Inom ramen för arbetsmetoden sociala insatsgrupper sker kontinuerlig uppföljning av den lokala lägesbilden på såväl individ nivå som på situation- och områdesnivå. Detta ligger till grund för att oro för en individ, en situation eller ett fenomen förmedlas till samordnaren för kommunens sociala insatsgrupper alternativt till någon av samverkansparterna.

Aktuell oro förs alltid vidare som tips till polisens underrättelsetjänst som hanterar inkommen information och gör en bedömning och tar de kontakter som lämpar sig i det enskilda fallet.

Om oron visar sig vara befogad bildas en Social insatsgrupp. Detta förutsätter ett samtycke från individen och dennes vårdnadshavare om man är under 18 år.

En Social insatsgrupp är ett nätverk bestående av olika viktiga personer kopplade till den aktuella individen eller situationen. Socialtjänsten utser en samordnare kopplad till ärendet som sammankallar nätverket minst en gång per månad i syfte att samarbeta strukturerat och använda sin samlade kompetens fokuserat och uthålligt för att både motverka och underlätta avhopp från kriminalitet och våldsbejakande extremism.

Om det misstänks att brott begåtts hanteras detta av polisen enligt gällande regler och rutiner.

En uppgift är att stärka nätverket kring den aktuella individen och/eller den uppkomna situationen. Arbetet sker tillsammans för att ge stöd i samtliga led. Stödinsatserna kan rikta sig mot individens allmänna mående, vilken direkt behandling som kan behövas, vilket stöd kan behövas i skolarbetet och vilka åtgärder som kan vara aktuella för att få en meningsfull fritid. Alla i insatsgruppen skall ha god kännedom om vem som gör vad och varför. En individuell handlingsplan utarbetas efter det tillämpliga fallet.

Uppföljning av den sociala insatsgruppens arbete sker i styrgruppen för verksamheten. Socialdirektören rapporterar enligt normala rutiner till socialnämnden. Övergripande uppföljning ges till kommunstyrelsen via dess brottsförebyggande råd, där rapportpunkten finns stående på dagordningen. Vidare skall skriftlig sammanställning av läget och om genomförda insatser inom området lämnas till kommunstyrelsen en gång årligen.

Ytterligare information finns att läsa i broschyren om arbetsmetoden ”Sociala Insatsgrupper.”

Åtgärdsmatris

Åtgärd	Ansvarig	Samarbetspartners	Färdigställt	Uppföljning
Strukturerad samverkan via Sociala Insatsgrupper för att ge adekvat stöd	Socialförvaltningen	Kultur- & fritidsförvaltning, Utbildnings- och Skolförvaltningarna, kommunkontoret, Polismyndigheten samt andra tillämpliga adjungerande, såsom t ex representanter för trossamfund, fritidsföreningar etc.	Ständigt pågående verksamhet	Styrgruppen för sociala insatsgrupper under ledning av socialdirektören. Lunds brottsförebyggande råd. Årlig skriftlig rapport till kommunstyrelsen

Dimensionering och inriktning av resurser/insatser

Dimensioneringen av arbetet mot våldsbejakande extremism måste följa den lokala lägesbilden på såväl individnivå som på situations- och områdesnivå. Det är av yttersta vikt att behandla varje ärende specifikt (individuellt) då anledningarna till problematiken variera både i ålder, genus och orsak.

Bra utbildningsmaterial är t ex Samtalskompassen på den nationella samordnarens hemsida som nås på adress www.samordnarenmotextremism.se

Vidare har den nationella samordnaren öppnat en stödtelefonlinje som drivs av Röda Korset där stöd kan ges vid oro för att någon individ är på väg att vända sitt intresse i riktning mot våldsbejakande extremism. Telefonnummer till tjänsten är 020-100 200 Om personalen som bemannar stödtelefonen bedömer att åtgärder är nödvändiga, slussas ärendet till den kommun där den aktuella individen är skriven. Personalen har kontaktuppgifter till de särskilt utsedda personerna i respektive kommun och lokalpolisområde.

Lista på samverkanspartners

Lokalpolisen

Säpo

Nationella samordnaren på Regeringskansliet

Räddningstjänsten

Sjukvården/psykiatri

Universitetet

Internationella sambandsmän

UD

Svenska kyrkans representant för de olika trossamfunden

Föreningslivet i övrigt